

IRODALMI SÉTA

Krúdy nélkül – Óbudán

Hatvan éve, 1933. május 12-én a magyar próza magányos óriása, Krúdy Gyula mindörökre lehunyta szemét. A földszintes óbudai ház, amelyben élete utolsó három esztendejét töltötte, azóta megélt néhány viharos időszakot. A lakótelep építése során majdnem lebontották. Később mégis helyreállították, majd Krúdyra emlékeztető berendezéssel egy folyóirat szerkesztősége működött benne. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal tulajdonában lévő, irodalmi berkekben csak Krúdy-házként ismert épület történetéről munkatársunk, Kelecsényi László gyűjtött információkat.

„Szindbád olyanformán vetődött az óbudai partra (a hajógyári sziget környékén), mint egy hajótörött, akinek nem volt válogatnivalója a menekülés módjában.” Ezzel a mondatlal kezdődik A vadevezős megtérése című, 1931-ben keletkezett Krúdy-novella. A hajótöröttség-érzésnek megvolt a valóságos alapja. A szorító gondok, növekvő adósságok elől menekülve költözött az író családjával 1930-ban a Margitszigetről az olcsóbb életet ígérő, szegényes kis óbudai házba. A gondok azonban ott is utolérték. Csődéljárás ügyében vagyontalansági esküt kellett tennie; végrehajtók hajkurászták, foglalási jegyzőkönyveket kézbesített a postás. Végső csapásként a nagyra nőtt hátralékos számlák miatt az áramot is kikapcsolták lakásukban. Krúdy gyertyafény mellett rózta tovább sorait, mígnem egy májusi hajnalon holtan találtak rá családtagjai.

Özvegye és kislánya kénytelen volt elköltözni a Templom utca (ma Dugovics Titusz tér) 15. alól. Ezzel a Krúdy-ház sorsa hosszú időre homályba vész. Óbudai polgárok, hajógyári munkások lakták, kiknek már közömbös volt a korábbi bérlő személye. Ahogy a Krúdy halálát követő két évtizeden át a mindenkor hivatalos irodalompolitika nem törődött művei kiadásával, úgy utolsó lakóhelyének sorsa sem izgatta különösebben az illetékeseket.

Csak a hetvenes évek elején, az óbudai lakótelep építésekor lett úgy a ház sorsából. A tervekben a Dugovics Titusz téri házsorok is bontásra voltak kijelölve. (Ha akkor végrehajjták a határozatot, ma nemcsak a Krúdy-ház lenne a múlté, de nem állna az Óbudai Társaskör és a Kéhli vendéglő szépen rendezhető, léleknek és testnek sok örömet okozó épülete sem.) Óbuda eme darabjának megmentésére megmozdult a múltat becsülő értelmiség színe-java. Az író leánya, műemlékvédelmiek, hírlapírók emelték föl a szavukat, no meg a telefonkagylót az ügy érdekében. 1973 tavaszán egymást követték a cikkek és vélemények a Magyar Nemzet hasábjain. Legtöbbet talán Kiss Károly hírlap-

író tett a ház fennmaradásáért. (Lásd például Mi lesz veled, Óbuda? című cikkét: Magyar Nemzet, 1973. április 10.) Később kötetbe gyűjtött más írásaival (Ebek harmincadján, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982) is harcolt Óbuda múltjának, több mint kétezer éves történelmi hagyományainak méltó megőrzéséért és ápolásáért.

A Krúdy-ház megmenekült a bontástól, de

Dugovics Titusz tér 15.: 1978-ban még álltak a régi falak

ennek a benne lakók örültek legkevésbé, mert továbbra is a lepusztult és elhanyagolt épület foglyai maradtak. Így érthető, hogy nem túl nagy örömmel fogadták évekkal később az író nyomait kutató újságírók. A velük készített riportban elkeseredésükről adnak számot. (Kormos Valéria: Krúdyval – Óbudán. Nők Lapja, 1975. 42. szám.) Végül teljesült áhított kívánságuk: új, korszerűbb otthonba költözhettek.

A ház további sorsáról Kiss Károlyt faggatom, aki őshonos óbudai polgárként ismeri és szóra bírja szűkebb pátriáját. Míg Lajos utcai

lakásától a Dugovics téri kis házig ballagunk, többen ráköszönnek, régi ismerősként üdvözlők. A hatalmas panelházak tövében, a lábhatáron alatt megbúva aprócska üzletek sorakoznak. Mintha szegyenlősen rejtőzködve az eldózerolt múlt lopózott volna vissza: a panelpolgárok is becsülik, tisztelik egymást.

A Krúdy-házat az alapokig lebontották és újra felépítették – tudom meg a tény. A centenáriumon, 1978-ban még álltak a régi falak, koszorúztak az illetékesek az utcai emléktáblánál. Aztán az alapokat érintetlenül hagyva újjávarázsolták a házat, a helyiségeket komfortosították, célszerűbbé változtatták elrendezésüket. Az épületbe a műemlékvédelmiek restaurációs részlege költözött be.

1988-ban merült föl, hogy a hajdani Krúdy-család lakta részen emlékszóbat rendezzenek be. Akkor erre sem a minisztériumnak, sem a Petőfi Irodalmi Múzeumnak nem volt pénze. S azt a szomorú tény is be kell vallani, hogy ha mégis valamilyen irodalmi emlékhely szerveződött volna ide, nem lett volna mit kiállítani. Krúdy Gyula megmaradt személyes tárgyai az évek során elkallódtak, legfeljebb megjelent köteteit lehetett volna mutogatni a látogatóknak.

1988-ban mégis „irodalmi hely” létesült itt. Ide költözött a Budapest folyóirat szerkesztősége. Bár a lap az év végén megszűnt, a hely továbbra is szerkesztőség maradt: innen indult A Híd, mely alcímében az európai együttműködés fórumának nevezte magát. Irodalmi asztaltársaság is szerveződött az új folyóirat köré. Minden hónap első péntekjén írók, hírlapírók, kritikusok ülték körül a hosszúkás asztalt, amelynél helyük volt óbudai polgároknak, mesterembereknek is. Gyakran megfordult e körben Faludy György, Bárány Tamás, Major Ottó, Robo-

tos Imre, az azóta elhunyt Tardy Lajos – és egy óbudai cukrász, akinek földszintes kis üzlete áll még a Nagyszombat és Bokor utca sarkán, bár ő azóta a túlvilágra költözött.

Időközben A Híd is megszűnt, majd tetszhalálából újra feltámadni látszott, de a másodszori indulás sem volt hosszú életű. Támogatók híján szünetel a megjelenés – véli a főszerkesztő, aki bízik benne, hogy kezdeményezése még új életre kelhet. Közben odaérünk a Dugovics téri házhoz, ahol az álmokra rácáfol a valóság.

A műemlékvédelmiek ugyan beengednek a hajdan Krúdy-lakta szobákba, hogy körülnézhessünk, és fotós kollégám elkattinthatja a gépét. A szerkesztőség bútorai még a helyükön vannak, s megvan még az a kapualjból vágatott külön ajtó, melynek túloldalán, az utcára néző szobában, egy beépített könyvszekrény őrzi Kiss Károly Krúdy-gyűjteményét. Ám érezhető, hogy nem vagyunk szívesen látott vendégek. Gyorsan el is tűnünk a helyszínről – mintha mi követünk volna el valamilyen vétket –, s újra az utcán folytatjuk a beszélgetést.

A ház a Műemlékvédelmi Hivatal birtokában van, s a csak reményekben létező szerkesztőség szobáiért 1993-ban már senki sem fizetett bérleti díjat, tudom meg később a szomorú tényről. Úgy látszik, senkinek sem érdeke, hogy az a két szoba a nagy magyar író-

Falba épített könyvszekrény: személyes tárgyai elkallódtak

ra emlékeztető néhány kötetel fennmaradjon. „Az ancien régime-ben jobban el lehetett intézni az ilyen ügyeket – mondja Kiss Károly felháborodva –, a jelenlegi elit nem törődik ilyesmivel.” Később egy 1988-as keletű minisztériumi levelet mutat, melyben a következő mondat szerepel: „A Petőfi Irodalmi Múzeum vezetőségével egyetértésben

úgy gondoljuk, az emlékmúzeum megnyitásának lehetőségére öt év múlva térjünk vissza.”

Az öt esztendő épp most telik le. Hogy a házon lévő márványtáblán kívül fog-e még valami emlékeztetni Krúdyra – ezzel nem tudjuk biztatni a hagyományok iránt érzékeny, hálás utókort. ■